

Toldot – Les trois raisons de la cécité d'Its'hak

Source : Likouté Si'hot volume 15, troisième Si'ha sur Toldot

<p>Dans notre Paracha : Its'hak donne des instructions à Essav, pour le bénir</p>	<h2 style="font-size: 2em;">1</h2>
<p>תולדות כו, א: ויהי פי זקן יצחק ותכהיו עיניו מראת ויקרא את עשו בנו הגדל ויאמר אליו בני ויאמר אליו הנני; ויאמר הנה נא זקנתי לא ידעתי יום מותי; ועתה שא נא כליך תליך וקשתך וצא השדה וצודה לי ציד ... בעבור תברכה נפשי בטרם אמות.</p> <p>Toldot 27, 1 : Il arriva, comme Its'hak était devenu vieux, que ses yeux étaient affaiblis. Un jour, il appela Ésaü, son fils aîné et lui dit : « Mon fils ! », Il répondit : « Me voici ». Its'hak reprit : « Vois, je suis devenu vieux, je ne connais point l'heure de ma mort. Et maintenant, je te prie, prends tes armes, ton carquois et ton arc; va aux champs et prends du gibier pour moi ... afin que mon cœur te bénisse avant ma mort ».</p> <p>רש"י: ותכהיו. (1) בעשן של אלו (שהיו מעשנות ומקטירות לעבודת זרה). (2) דבר אחר: כשנעקד על גבי המזבח והיה אביו רוצה לשחטו - באותה שעה נפתחו השמים וראו מלאכי השרת והיו בוכים וירדו דמעותיהם ונפלו על עיניו, לפיכך כהו עיניו. (3) דבר אחר: כדי שיטול יעקב את הברכות.</p> <p>Rachi : [Ses yeux étaient] affaiblis. (1) Par la fumée des offrandes idolâtres de ces femmes (celles d'Essav). (2) Autre explication : Au moment où il avait été ligoté sur l'autel et où son père était sur le point de l'immoler, au même instant, les cieux s'étaient ouverts et les anges servants avaient vu cela et avaient pleuré. Leurs larmes avaient coulé et étaient tombées dans ses yeux. Voilà pourquoi ses yeux s'étaient affaiblis. (3) Autre explication : afin que ce soit Ya'akov qui reçoive les bénédictions.</p>	<p>Rachi : trois raisons pour expliquer la cécité d'Its'hak.</p> <p>Pourquoi ignore-t-il la raison évoquée dans le texte : la vieillesse ?</p>
<p>Analyse : Deux principes fondamentaux dans le commentaire de Rachi</p>	<h2 style="font-size: 2em;">2</h2>
<p>לקוטי שיחות: (א) בכל מקום שמביא רש"י בפרושו שני פרושים או יותר, לעולם הרי זה משום שבכל אחד מהפרושים יש קשי כלשהו שאינו באחרים. ואף סדר הפרושים הוא בדייק: הקשי בפרוש השני גדול מהקשי שבפרוש הראשון, וכך גם הפרוש השלישי ביחס לפרוש השני. (ב) במקום שהביא רש"י שלשה פרושים, הנה יש גם קשי משתף בכל שני פרושים (מבין השלשה) יחד, ולכן יש צורך בפרוש שלישי שעל פיו הקשי אינו קיים.</p> <p>Likouté Si'hot : (a) Quand Rachi énonce deux explications ou plus, c'est parce que chacune d'elles soulève une difficulté que l'autre n'a pas. Même l'ordre dans lequel ces explications sont énoncées a un sens : la difficulté de la seconde est plus importante que celle de la première ; celle de la troisième plus importante que celle de la seconde etc. (b) Quand Rachi énonce trois explications, c'est aussi parce que toute combinaison de deux explications, parmi les trois, présente également une difficulté ; une troisième explication est donc nécessaire.</p>	<p>Lorsque Rachi apporte plusieurs explications, ce n'est jamais fortuit...</p>
<p>Développement : Pourquoi la cécité d'Its'hak serait-elle étonnante, à son âge ?</p>	<h2 style="font-size: 2em;">3</h2>
<p>חיי שרה כה, יא: ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלקים את יצחק בנו.</p> <p>רש"י: ויהי אחרי מות אברהם ויברך וגו'. ...אף על פי שמסר הקב"ה את הברכות לאברהם, נתירא לברך את יצחק מפני שצפה את עשו יוצא ממנו, אמר: יבא בעל הברכות ויברך את אשר ייטב בעיניו ובא הקב"ה וברכו.</p> <p>'Hayé Sarah 25, 11 : Ce fut, après la mort d'Avraham, que D.ieu bénit Its'hak, son fils.</p> <p>Rachi : Ce fut, après la mort d'Avraham, que D.ieu bénit etc. ...Bien que D.ieu eût confié les bénédictions à Avraham, celui-ci craignait de bénir Its'hak, parce qu'il voyait qu'Essav allait sortir de lui. Il a dit : « Que vienne le Maître des bénédictions bénir qui bon lui semblera ! ». C'est alors que D.ieu est venu bénir Its'hak.</p> <p>לקוטי שיחות: איך יתכן שלאחר שברך הקב"ה עצמו את יצחק אבינו, יגיע יצחק לידי מצב של "ותכהיו עיניו", הגורם לאדם צער ויסורים (עד שמשום כך "הרי הוא כמת"), והרי דבר פשוט הוא, שמאחר שהקב"ה עצמו, בעל הברכות, ברך את יצחק - זקנתו לא היתה צריכה להזיק לו עד כדי כך שיהיה "כמת" לאורך 57 שנים תמימות!</p> <p>Likouté Si'hot : Comment est-il possible qu'après que D.ieu Lui-même ait béni Its'hak – sa vue s'affaiblit, ce qui lui causa de la peine et des souffrances (au point d'être « considéré comme mort ») ? D.ieu Lui-même, le Maître des bénédictions, avait béni Its'hak et la vieillesse n'aurait donc pas dû l'atteindre à ce point, et ce pendant 57 ans !</p>	<p>Its'hak étant béni personnellement par D.ieu, être frappé de cécité 57 ans avant sa mort paraît étonnant.</p>
<p>Explication : Le verset précédent fait allusion à la première explication</p>	<h2 style="font-size: 2em;">4</h2>
<p>תולדות כו, לד: ויהי עשו בן ארבעים שנה ויקח אשה את יהודית בת בארי החתי ואת בת אילן החתי; ותהיו מרת רוח ליצחק ולרבקה (שהיו עובדות עבודה זרה - רש"י).</p> <p>Toldot 26, 34 : Essav, âgé de quarante ans, prit pour femmes Judith, fille de Beéri le Héthéen et Bâsemath, fille d'Élôn le Héthéen. Elles furent une amère affliction pour Its'hak et pour Rivka (parce qu'elles pratiquaient l'idolâtrie – Rachi).</p>	<p>L'allusion à la première explication, dans le texte même.</p>

DIFFICULTES DE LA PREMIERE EXPLICATION : « LA FUMEE DES FEMMES D'ESSAV »

לקוטי שיחות: (א) מובן שנשי עשו לא דרו בבית אחד עם יצחק, אלא בדירה (או בדירות) משלהן; וכן מובן, שעשו את מעשיהן הללו בדירה (וברשות) שלהן, וכיון שכן - קצת דחק לומר ש"עשנו של אלו" בדרתן הזיק ליצחק בביתו. (ב) מפני מה "עשנו" הזיק ליצחק בלבד, ולא לרבקה?

Likouté Si'hot : (a) On comprend que les épouses d'Essav n'habitaient pas avec Its'hak, mais plutôt dans une ou plusieurs autres maisons ; on comprend aussi qu'elles pratiquaient leurs cultes à leur domicile. Dans ce cas, pourquoi cela affecte-t-il Its'hak, dans sa maison ? (b) Pourquoi cette fumée ne nuit qu'à Its'hak et pas à Rivka ?

DIFFICULTE DE LA SECONDE EXPLICATION : « LES LARMES DES ANGES »

לקוטי שיחות: תכן הפרוש ("נפתחו השמים וראו מלאכי השרת והיו בוכים וירדו דמעותיהם וכו' לפיכך כהו עיניו") הוא ענין של דרש, ולגמרי לא על-פי פשוטו של מקרא - דרכו של רש"י בפרושו על התורה.

Likouté Si'hot : Cette explication (« les cieux s'étaient ouverts et les anges avaient pleuré etc. ») appartient au sens analytique de la Torah, non pas à son sens simple, celui que Rachi adopte dans son commentaire de la Torah.

DIFFICULTE DE LA TROISIEME EXPLICATION : « POUR LA BENEDICTION DE YA'AKOV »

לקוטי שיחות: איך יתכן שהכהה הקב"ה את ראית עיניו של יצחק (ולמשך כל-כך הרבה שנים), רק כדי שמישהו אחר, יעקב, יקבל על ידי זה את הברכות? ובפרט שהרבה דרכים למקום, ובדאי היתה לקב"ה דרך אחרת לגרום לכך שיעקב יקבל את הברכות. וכיון שתמיהה זו גדולה הרבה יותר, קבע רש"י מקומו של פרוש זה לאחר הפרוש השני.

Likouté Si'hot : Comment D.ieu avait-Il obscurci la vision de Its'hak pendant tant d'années, uniquement pour qu'une autre personne, en l'occurrence Ya'akov, puisse recevoir la bénédiction ? Les voies de D.ieu sont multiples et il est clair que Ya'akov aurait pu recevoir les bénédictions d'une autre façon. Etant donné que cette difficulté est bien plus importante que les précédentes, Rachi place cette explication après la seconde.

Les trois explications sont classées selon l'ordre des difficultés qu'elles soulèvent.

Les qualités unives de chacune des trois explications avancées par Rachi

לקוטי שיחות: (1) היתרון העיקרי בפרוש הראשון על-פני שני האחרים הוא בכך שפרוש זה בלבד מרמז בכתוב. (2) מעלת הפרוש השני: לפי הפרוש הראשון והשלישי נמצא שענין של גנות וחסרון הביא דוקא ל... ברכות! מה שאין כן לפי הפרוש השני, הרי אדרבה: "ותכהיו" בא בשל מעלתו של יצחק, בגלל העקדה. (3) מעלת הפרוש השלישי: לפי שני הפרושים הראשונים, נמצא שהמאדע "ותכהיו" עיניו מראות" היה שנים רבות לפני הזמן שבו "יקן יצחק"; ועולה השאלה: למה נאמר תחלה בכתוב "כי יקן יצחק" ולאחר מכן "ותכהיו"? ולפיכך נקט רש"י פרוש שלישי, "כדי שיתל יעקב את הברכות", ולפי פרוש זה מחורר היטב סדר הכתוב.

Likouté Si'hot : (1) La qualité essentielle de la première explication, par rapport aux deux autres, est qu'elle seule apparaît, en allusion, dans le texte de la Torah.

(2) La qualité de la seconde explication : d'après les autres interprétations, il en ressortirait qu'un événement négatif et un manque aurait conduit spécifiquement à des ... bénédictions ! Alors que d'après cette explication l'affaiblissement des yeux d'Its'hak provient justement d'un événement évoquant la qualité d'Its'hak, la 'Akéda.

(3) La qualité de la troisième explication : d'après les autres interprétations, il en ressortirait que l'affaiblissement des yeux d'Its'hak commença de nombreuses années avant sa vieillesse. Dans ce cas, pourquoi le texte affirme, et dans cet ordre : « comme Its'hak était devenu vieux, [alors] ses yeux étaient affaiblis » ? C'est pourquoi Rachi avance une troisième explication : cela était lié aux bénédictions qu'Its'hak devait donner, à sa vieillesse.

Les qualités unives de chacune des trois explications.

Enseignement : Ne jamais médire, sur aucun Juif – à tout prix !

לקוטי שיחות: לכאורה, היתה לקב"ה דרך פשוטה ביותר להביא לכך שיעקב יקבל את הברכות - לגלות ליצחק שעשו הנו רשע, וממילא יתן את הברכות ליעקב! ובפרט שיעקב ידע כבר שנשי עשו עובדות עבודה זרה, ואף בנוגע לעשו עצמו ידע יצחק שיש בהנהגתו דבר-מה הטעון ברור.

אלא שמכאן רואים אנו עד כמה יש להתרחק ולהשמר מדבור לשון הרע: במשך 57 שנים היה יצחק "כלוא בבית" ו"כמת", ובלבד שלא יאמר על יהודי (ואפילו שהנו ישראל מומר) לשון הרע! ואם כך הם הדברים ביחס לעשו, הרי בנוגע לבני ישראל לאחר מתן תורה - שאצל כל יהודי "אנכי הוי" נעשה "אלקיך", כחך וחיותך - על-אחת-כמה-וכמה.

Likouté Si'hot : A priori, D.ieu avait une solution très simple pour Ya'akov prenne les bénédictions. Il Lui suffisait de révéler à Its'hak qu'Essav était un impie, dès lors, il aurait directement accordé les bénédictions à Ya'akov ! Surtout qu'Its'hak savait déjà que les femmes d'Essav étaient idolâtres et qu'il se doutait aussi que quelque chose n'était pas clair à propos du comportement d'Essav.

On peut en déduire à quel point il est nécessaire de s'éloigner et de se préserver de toute médisance : Its'hak fut enfermé chez lui pendant cinquante-sept ans, « considéré comme mort », plutôt que de dire du mal d'un Juif, y compris d'un Juif renégat ! Or, s'il en est ainsi pour Essav, combien plus est-ce le cas pour un Juif vivant après le don de la Torah, après que D.ieu soit devenu « ton D.ieu - ta force et ta vitalité », pour chaque Juif !

Enseignement : [Its'hak est prêt] à être enfermé chez lui pendant 57 ans, pourvu qu'on ne prononce pas de « Lachone Hara », sur aucun Juif ! Chaque Juif est profondément attaché à D.ieu !

